

J. Peat en B. Barton, *Medical statistics*. A guide to data analysis and critical appraisal. 324 bl., fig., tabellen. Blackwell, Massachusetts 2005. ISBN 0-7279-1812-5. Prijs: ingen. € 48,97.

Aan de uitgebreide verzameling boeken over biostatistiek hebben de auteurs Peat en Barton een nieuwe titel toegevoegd. Waarom? Is er een reden om weer een nieuw boek over biostatistiek te publiceren? Het antwoord op die vraag kan misschien worden gevonden in het voorwoord van Martin Bland. Deze Britse statisticus wijst ons er op dat het in de gezondheidszorg vrij gebruikelijk is dat beroepsbeoefenaren aan onderzoek doen, terwijl dat in veel andere disciplines niet het geval is. Maar weinig boeren doen aan landbouw- of veeonderzoek en het aantal aannemers of metselaars dat bouwkundig wetenschappelijk onderzoek doet, is wellicht nog kleiner. De keerzijde van de breed gedragen verwachting om in de geneeskundige opleiding en praktijk ook aan onderzoek te doen, zo schrijft Bland, is dat veel van het onderzoek van matige kwaliteit is.

Peat en Barton hebben wellicht ook om die reden een praktische gids willen schrijven. Jennifer Peat is biostatisticus en Belinda Barton is oorspronkelijk opgeleid als psycholoog en actief als onderzoeker in de kindergeneeskunde. Hun boek opent niet met de normaalverdeling, maar met een hoofdstuk over datamanagement. Al vanaf de eerste alinea wordt benoemd hoe SPSS daarbij kan worden gebruikt. SPSS is het statistische pakket dat ook in mijn universitair medisch centrum wordt gebruikt door de meeste onderzoekers. Het eerste hoofdstuk benoemt – heel terecht – ook het

belang van documentatie, maar de auteurs gaan daarbij nog niet zover dat ze de lezers een systematische methodiek aan de hand doen om de data-analyse te plannen, uit te voeren en vast te leggen.

De volgende 10 hoofdstukken behandelen, op meer conventionele manier, het analyseren van continue variabelen (hoofdstuk 2 tot en met 7) en discrete variabelen (hoofdstuk 8 tot en met 11). Het boek behandelt nog wel de analyse van overlevingsduren (hoofdstuk 11), maar doet geen poging om het gebruik van multivariabele regressiemodellen of herhaalde metingen aan de lezer uit te leggen.

In elk hoofdstuk staan de SPSS-instructies beschreven (versie 11.5). Hier en daar wordt het programma SigmaPlot gebruikt voor het maken van aanvullende grafieken. Alles wordt rijkelijk geïllustreerd met SPSS-uitvoer, maar gelukkig staan er ook veel gewone, prettig leesbare tabellen en illustraties in. Bij die voorbeelden ligt een sterke nadruk op klinisch-wetenschappelijk en epidemiologisch onderzoek. Preklinische onderzoekers zullen nauwelijks voorbeelden uit het laboratorium tegenkomen. De verschillende onderwerpen worden ‘holistisch’ (in de woorden van de uitgever) uitgewerkt. Dat houdt in dat er helemaal geen gebruik wordt gemaakt van formele notatie. De auteurs mikken op een intuïtief begrip van de termen en methoden, en hanteren voorbeelden om de onderwerpen voor de lezer te verhelderen.

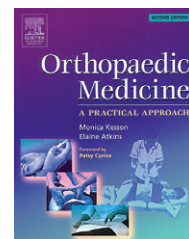
De ondertitel van het boek kondigt aan dat dit boek ook bedoeld is voor de lezer van een tijdschrift als dit, als hulp bij ‘critical appraisal’. De auteurs willen hun lezers helpen bij het kritisch beoordelen van artikelen, waarbij moet worden nagegaan of de door de auteurs gehanteerde werkwijze de geldigheid van de gevonden resultaten en getrokken conclusies niet heeft aangetast. Die invalshoek is zonder meer origineel – ik ken geen ander boek dat voor een vergelijkbare aanpak heeft gekozen –, maar is niet sterk uitgewerkt. Veel meer dan een kort lijstje met vragen, in een hokje samengevat, aan het einde van elk hoofdstuk is het niet geworden. Dat doet me vermoeden dat de

auteurs – of hun uitgever – wat al te opportunistisch willen meeliften op de succesvolle ‘evidence-based medicine’-trein.

Dat neemt niet weg dat het een erg nuttig boek kan zijn, dat we regelmatig op werkamers en naast pc’s zullen aantreffen. Docenten die praktische biostatistiek onderwijzen aan onderzoekers en daarbij SPSS gebruiken, vinden volgens mij hiermee een bruikbaar leerboek. Praktisch georiënteerde klinisch-wetenschappelijke onderzoekers, die zelf hun kennis willen opbouwen of opfrissen, hebben met dit boek een goed middel in handen.

P.M.M. Bossuyt

M. Kesson en E. Atkins, *Orthopaedic medicine*. A practical approach. 2e druk. 632 bl., fig., tabellen. Elsevier Butterworth Heinemann, Edinburgh 2005. ISBN 0-7506-5563-1. Prijs: ingen. € 64,61.

Orthopedische geneeskunde is in Nederland beter bekend als de behandeling volgens Cyriax. Deze Engelse arts ontwikkelde in de jaren dertig van de vorige eeuw een systeem waarmee men gewrichtsletsels en aandoeningen van weke delen beter zou kunnen diagnosticeren. Zijn methode is gebaseerd op een gedetailleerd lichamelijk onderzoek waarna een diagnose wordt gesteld en een gerichte fysiotherapeutische behandeling, zoals diepe dwarse fricties en manipulaties, wordt uitgevoerd. Later zijn daar ook lokale injecties met analgetica en corticosteroïden bijgekomen. Ook in Nederland werden en worden cursussen gegeven, al is de populariteit van de methode de laatste jaren gedaald.

De eerste versie van de standaard van het Nederlands Huisartsen Genootschap (NHG) over de schouder uit 1990 was voor een belangrijk deel gebaseerd op de classificatie van Cyriax. Kwalitatief goed systematisch onderzoek naar de validiteit van de diagnostische classificatie volgens Cyriax ontbreekt. Na publicatie van de eerste NHG-standaard brachten enkele onderzoeken de beperkingen van het cyriax-systeem aan het licht. De verschillende diagnoses volgens Cyriax konden onvoldoende betrouwbaar worden gesteld, waardoor er veel onderlinge verschillen ontstonden in de beoordeling van schouderklachten. Daar kwam nog bij dat nadere diagnostische differentiatie meestal niet tot de keuze van een specifieke therapie leidde, omdat het aantal therapeutische mogelijkheden voor de huisarts bij schouderklachten beperkt is. De thans geldende NHG-standaard beschrijft een methode die meer aansluit bij de manier van werken in de huisartspraktijk. Met name het lichamenlijk onderzoek werd aangepast en vereenvoudigd.

Dit boek is volledig gebaseerd op de methode Cyriax en is geschreven door 2 Engelse fysiotherapeuten, leerlingen van de Engelsman. Beiden geven les aan de British Society of Orthopaedic Medicine. Volgens hen was de methode Cyriax aanvankelijk vooral bedoeld voor artsen en fysiotherapeuten, maar is de methode inmiddels ook goed bruikbaar voor osteopaten, podotherapeuten en gespecialiseerde verpleegkundigen. Het boek bevat ook een voorwoord van de echtgenote van Cyriax, Patsy, die uitgebreid de loftrampet over haar inmiddels overleden echtgenoot steekt.

Het lijvige boek bevat 632 bladzijden. De eerste 116 worden gebruikt om de principes van de diagnose en behandeling uit te leggen, waarna het overige deel van de bladzijden naar gewricht is ingedeeld. Per gewricht worden de botstructuren en de weke delen daaromheen besproken, de oppervlakte-anatomie (voor oriëntatie bij palpatie), het lichamenlijk onderzoek gevolgd door de aandoeningen en de behandeling door injecties en manipulaties. Er zijn voldoende en goede illustraties opgenomen, die met name het lichamenlijk onderzoek, de injecties en de manipulaties verduidelijken. Aan het einde

van elk hoofdstuk is een literatuurlijst opgenomen. In de tekst wordt naar deze literatuurlijst verwezen. De lijst is voldoende actueel en ook publicaties met minder goede resultaten van de methode zijn niet wegge laten.

Voor wie is dit boek zinvol? In de eerste plaats voor de fysiotherapeuten en artsen die de methode van Cyriax een plek in hun behandelingspalet hebben gegeven. Het boek zal de kennis oprispen, aanvullen en verder verdiepen. Hoewel het ook voor anderen zeker nuttige informatie bevat, is het te lijvig om er eens voor te gaan zitten. Voor velen zal de afwisseling van nuttige met weinig bruikbare informatie het leesplezier snel verminderen. Er is, zoals de NHG-standaard reeds constateerde, weinig bewijs van de resultaten van de behandeling en op dit punt bevat het boek te weinig reflectie. Een heupgewricht aanpakken, zoals op bladzijde 381 wordt aangegeven, zal zelden succesvol zijn en corpora libera uit het gewricht manipuleren, zoals beschreven wordt op bladzijde 383, komt ook niet erg geloofwaardig over.

Aangenomen moet worden, dat therapeuten in de praktijk niet alle technieken zullen gebruiken vanwege uitblijvend resultaat. Het boek is daar echter niet erg behulpzaam bij.

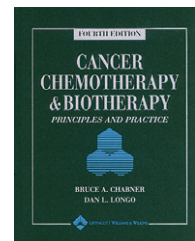
J.A.N.Verhaar

Cancer chemotherapy & biotherapy. Principles and practice. 4e druk. Onder redactie van B.A.Chabner en D.L.Longo. 879 bl., fig., tabellen. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia 2006. ISBN 0-7817-5628-6. Prijs: geb. € 176,55.

Dit boek beschrijft zeer gedetailleerd verschillende aspecten en toepassingen van chemotherapie, immunotherapie, hormonale therapie, angiogeneseremming en moleculair gerichte therapie voor de behandeling van kanker. Het doel van het boek is om behandelaars met de gepresenteerde informatie te helpen de juiste behandelstrategie te bepalen.

Het boek is door 81 voornamelijk Amerikaanse auteurs geschreven en bestaat uit

37 hoofdstukken waarvan de meeste een bepaalde klasse van geneesmiddelen behandelen. Daarnaast zijn er hoofdstukken gewijd aan behandelstrategieën, ontwikkeling van nieuwe middelen, farmacokinetiek, infertiliteit na chemotherapeutische behandeling, carcinogene eigenschappen van chemotherapie, centraalveneruze katheters en hematopoëtische groeifactoren. Met name de hoofdstukken over infertiliteit en carcinogene eigenschappen van chemotherapie vormen een goede aanvulling op de beschrijving van de bijwerkingen in de hoofdstukken over de verschillende klassen van geneesmiddelen.

In elk hoofdstuk over een klasse van middelen worden meerdere aspecten toege licht, zoals het werkingsmechanisme, het metabolisme, de farmacokinetiek, interacties met andere medicamenten en bijwerkingen. De belangrijkste kenmerken van een groep middelen worden aan het begin van een hoofdstuk in een handige, overzichtelijke tabel gepresenteerd. Er wordt veel aandacht besteed aan het werkingsmechanisme en de toxiciteit; de indicaties voor het voorschrijven van de middelen worden beknopt aangegeven. Andere toedieningsroutes dan de orale of intraveneuze, zoals de intraperitoneale en de intraventriculaire route of de geïsoleerde ledemaat-perfusie worden slechts terzijde genoemd. Het boek bevat veel zwart-witfiguren die de chemische structuur en het werkingsmechanisme inzichtelijk maken.

Er is een hoofdstuk gewijd aan hormonale therapie voor mammacarcinoom, waarbij de auteurs zich niet gewaagd hebben aan een beschrijving van de indicaties, optimale behandelduur of sequentie. In een hoofdstuk over hormonale therapie voor prostaatacarcinoom is niet voorzien.

Het schrijven van een tekstboek over een